

MONIKA MOČNIK^{*}

Fototeka Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije v luči razvoja muzeja: od njenih začetkov do današnjih dni

IZVLEČEK

V prispevku je predstavljen razvoj fototeke Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije, ki obsega približno štiri milijone posnetkov na različnih nosilcih in hrani največjo nacionalno zbirko fotografij. V uvodnem delu sta najprej predstavljena vloga fotografije kot zgodovinskega vira in njen pomen v vsakdanjem življenju. V nadaljevanju je za širše razumevanje konteksta prikazan razvoj muzeja, saj so se njegovo poslanstvo, zbiralna politika in organizacijska shema skozi čas močno spreminjali ter pomembno vplivali na zbiranje fotografskega gradiva. Osrednji del prispevka prinaša kratek zgodovinski pregled razvoja fototeke, s poudarkom na prostorih, v katerih se gradivo hrani, ter na strokovnem urejanju fotografskih fondov in zbirk. Predstavljeni so tudi različni načini promocije in diseminacije fotografskega gradiva, med katerimi izstopajo fotografske razstave ter različne publikacije, poseben poudarek pa je namenjen sodelovanju z avtorji fotografij, ki jih hrani muzej.

KLJUČNE BESEDE

Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije, fototeka, fotografsko gradivo, zgodovinski pregled

ABSTRACT

FOTOTEKA OF THE NATIONAL MUSEUM OF CONTEMPORARY HISTORY OF SLOVENIA IN THE LIGHT OF THE MUSEUM'S DEVELOPMENT: FROM ITS BEGINNINGS TO THE PRESENT DAY

The article presents the development of the museum's photo library, also known as Fototeka. Today, the Fototeka holds approximately four million images on various media, which makes it the largest national collection of photographs. The introductory section first presents the role of photography as a historical source and its significance in everyday life. To provide a broader understanding of the context, the introduction then also outlines the development of the museum itself, as its mission, collecting policies, and organizational structure have changed significantly over time and have had a considerable impact on the acquisition of photographic material. The central part of the article offers a concise overview of the development of the Fototeka, focusing on the storage spaces and the professional management of photographic collections and fonds. Various methods of disseminating photographic material are also presented, including photography exhibitions as well as different types of publications. Special attention is paid to collaboration with the photographers whose works are preserved in the museum.

KEYWORDS

Fototeka, National Museum of Contemporary History of Slovenia, photographic material, historical overview

^{*} dr., Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije, Ljubljana, monika.mocnik@muzej-nz.si,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1642-7090>

UVOD¹

Muzeji niso zgolj institucije, temveč odraz družbenih procesov v posameznih zgodovinskih obdobjih, ki temeljijo na zbiranju, vrednotenju in ohranjanju gradiva ter posredovanju njegovega pomena. Oblikujejo in razvijajo se prek muzejskih zbirk in različnih dejavnosti, ki so namenjene širši javnosti. Pomen in vloga muzejev sta se skozi čas spreminjala, pri čemer se je njihovo razumevanje oblikovalo glede na družbeni in kulturni kontekst posameznega obdobja.² Muzeji imajo osrednjo družbeno vlogo pri ohranjanju nacionalne kulturne dediščine, hkrati pa jo ob sodelovanju z državljanji in skupnostmi kontinuirano soustvarjajo. Po ICOM-ovi³ definiciji je »muzej stalna neprofitna ustanova, ki deluje v korist družbe, raziskuje, zbira, konservira, interpretira ter razstavlja snovno in nesnovno dediščino. Muzeji so odprti za javnost, dostopni in vključujoči ter spodbujajo raznovrstnost in trajnostni razvoj. Delujejo in komunicirajo etično, profesionalno in v sodelovanju s skupnostmi, pri čemer omogočajo raznovrstne izkušnje za izobraževanje, uživanje, premišljevanje in širjenje znanja.«⁴ Muzeji ne obstajajo samo zaradi muzejskih zbirk in predmetov, ki jih hranijo, temveč tudi zaradi konceptov, ki jih pomagajo posredovati širši javnosti.⁵ Muzejske zbirke tako niso samo vir informacij, ampak tudi »aktivni« dejavniki, ki prispevajo k bogatenju človekovega okolja in soustvarjanju raznolikih identitet.⁶ Danes muzeji poleg muzejskih zbirk hranijo tudi fotografsko gradivo, ki je pomemben del kulturne dediščine.

Fotografija ima že od svojih začetkov pomembno dokumentarno in sporočilno vrednost, kar je bilo posebej izrazito v obdobjih, ko je bila eno ključnih sredstev za prikazovanje vojaških

spopadov.⁷ Z njenim vstopom v vsakdanje življenje posameznika in družbe pa se je njen vpliv močno razširil in dobil nove razsežnosti. Dovolj zgovoren primer tega vpliva so sodobna družbena omrežja, kjer imajo fotografije osrednjo vlogo pri komunikaciji in oblikovanju podob sveta. Fotografije nas spremljajo vsakodnevno in oblikujejo medosebne odnose, načine komunikacije ter predstave o lepem, pravilnem in zaželenem. Njihov vpliv sega tudi na povsem vsakdanje odločitve, kot je izbiranje izdelkov, krajev nakupovanja, hrane, počitniških destinacij in knjig, ki jih bomo prebrali.⁸

Fotografija je izjemno pomemben zgodovinski vir, saj je vizualni dokument časa in ohranjanja podobe neponovljivih dogodkov iz preteklosti. Fotografije lahko potrjujejo že znana zgodovinska dejstva, razkrita v drugih virih, lahko pa jih tudi osvetlijo iz drugačne perspektive. Tudi povsem vsakdanji prizori lahko sporočajo številne podrobnosti in informacije, ki jih avtor morda ni želel zajeti namerno. Po drugi strani pa je prav fotograf z izbiro motiva, kadra in trenutka določil, kakšno sporočilo bo fotografija posredovala. Susan Sontag, ameriška pisateljica in kritičarka, je v svojem odmevnem delu *O fotografiji* zapisala: »... najveličastnejši rezultat fotografskega podviga je, da nam daje občutek, da lahko ves svet držimo v svojih glavah — kot zbirko podob.«⁹ Ko podobe sestavimo v celoto, dobimo dragocen vir zgodovinskih pričevanj, ki jih je treba znati ustrezno razumeti in interpretirati. Pa vendar je treba na tem mestu izpostaviti tudi institucije, ki skrbijo za tovrstno fotografsko gradivo. Na žalost je bilo fotografsko gradivo v številnih primerih podvrženo propadanju zaradi neprimerne hrambe in v nekaterih primerih namernemu uničenju. Tega so se pred desetletjem zavedali že naši muzejski predhodniki in opozarjali na sistemsko rešitev: »Žal vse prevečkrat slišimo, tudi od fotografov samih, da so gradivo, ker niso vedeli, kam z njim, vrgli na smetišče.«¹⁰ Prav zato je ključnega pomena delovanje institucij, ki se s fotografskim gradivom ukvarjajo na strokovni ravni in omogočajo varno hrambo. Veliko muzejev v svojih zbirkah hrani fotografsko gradivo, med njimi pa danes zagotovo izstopa fotografska zbirka, ki jo hranimo v fototeki Muzeja

1 Prispevek je nastal na podlagi referata, predstavljenega na Zborovanju Slovenskega muzejskega društva z naslovom *Urejeni depoji, dostopne zbirke: organiziranost in dostopnost depojskih prostorov v praksi*, ki je potekalo 29. in 30. septembra 2025 v Škofji Loki. Izvirni naslov prispevka je *Fototeka Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije: od urejene negoteke fotografskega gradiva do izzivov, ki jih prinaša digitalna fotografija. Krajši sestavek bo objavljen tudi v Zborniku prispevkov*.

2 Maroevič, *Uvod v muzeologijo*, str. 18.

3 ICOM – Mednarodni muzejski svet – je mednarodna organizacija muzejev in muzejskih strokovnjakov, ki se zavzema za raziskovanje, ohranjanje, razvoj ter predstavljanje svetovne naravne in kulturne dediščine, pričujoče in bodoče, premične in nepremične, snovne in nesnovne.

4 ICOM Slovenija, dostopno na: <https://icom-slovenia.si/2022/08/28/nova-muzejska-definicija-2/>, pridobljeno 14. 4. 2026.

5 Šola, *Eseji*, str. 24.

6 Maroevič, *Uvod v muzeologijo*, str. 10.

7 Beginnings of Photojournalism, dostopno na: <https://www.theartstory.org/movement/photojournalism/>, pridobljeno 3. 5. 2026.

8 *Photography changes everything*.

9 »... the most grandiose result of the photographic enterprise is to give us the sense that we can hold the whole world in our heads—as an anthology of images« (Sontag, *On Photography*, str. 1).

10 Vraničar, *Fotografija in čas*, str. 11.

Cekinov grad v šestdesetih letih 20. stoletja in leta 2025 (foto: desno: neznan, levo: Sarah Poženel, Sašo Kovačič; hrani: MNSZS).

novejše in sodobne zgodovine Slovenije. Razvoj fototeke je neločljivo povezan z razvojem muzeja, ki je pomembno vplival na njeno oblikovanje in razvojne usmeritve.

PREGLED RAZVOJA DANAŠNJEGA MUZEJA NOVEJŠE IN SODOBNE ZGODOVINE SLOVENIJE

Današnji Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije (MNSZS) sloni na predhodniku, Znanstvenem inštitutu, ki je bil ustanovljen leta 1944 pri Izvršnem odboru Osvobodilne fronte (IO OF). Po ukinitvi Znanstvenega inštituta je Vlada Ljudske republike Slovenije (LRS) leta 1948 izdala odlok o ustanovitvi Muzeja narodne osvoboditve Ljudske republike Slovenije (Muzej NOB LRS).¹¹ Leta 1959 je muzej začasno izgubil samostojnost in postal organizacijska enota novoustanovljenega Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, kamor je spadal tudi Zgodovinski arhiv Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije (CK ZKS).¹² Nove spremembe so sledile leta 1962, ko se je muzej s posebno uredbo ločil od Inštituta za zgodovino delavskega gibanja in z delom nadaljeval samostojno. Takrat se je tudi preimenoval v Muzej ljudske revolucije.¹³ Po osamosvojitvi Slovenije, natančneje leta 1994, je Vlada Republike Slovenije (RS) sprejela sklep o ustanovitvi javnega zavoda Muzej novejše zgodovine,¹⁴ leta 2001 pa še dodatno sklep o ustanovitvi javnega zavoda Muzej novejše zgodovine Slovenije (MNZS).¹⁵ Najnovejše spremembe so sledile leta 2023, ko je bil Muzej novejše zgodovine Slovenije ukinjen in spojen z Muzejem slovenske osamosvojitve (MSO), oba pa sta pravna naslednika današnjega javnega zavoda Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije (MNSZS).¹⁶

Ko govorimo o zgodovini današnjega MNSZS in njegovih predhodnikov, je treba razumeti številne procese, ki so vplivali na njihovo oblikova-

nje. Leta 2001 je Tomislav Šola v delu *Marketing u muzejima* zapisal, da je »poznavanje sveta, v katerem delujejo muzeji in živijo obstoječi (ter potencialni) uporabniki, izhodiščna točka razmišljanja in delovanja muzejev«.¹⁷ Tovrstne smernice opazimo tudi pri razvoju MNSZS, ki je delovanje projiciral z različnih vidikov. Ustanovitev Muzeja NOB LRS leta 1948 je sledila duhu takratnega časa, ki ga je močno zaznamovala druga svetovna vojna. Muzej je deloval kot institucija, ki je zbirala, hranila in preučevala gradivo iz časa druge svetovne vojne, vendar takrat prostorskih kapacitet, ki bi omogočale razstavno dejavnost, še ni imel, zato so v tistem času pripravljali predvsem gostujoče razstave.¹⁸ Šele selitev muzeja novembra 1951 na obrobje parka Tivoli v Cekinov grad,¹⁹ kjer domuje še danes, je postopoma omogočila muzejsko dejavnost v vseh segmentih, vendar pa ni omogočila takojšnje optimizacije dela. Stavba je bila dotrajana in nujno potrebna prenove. Do leta 1952 so opravili najnujnejša vzdrževalna dela, nato pa sta sledili postopna adaptacija in preureditev prostorov za muzejsko dejavnost, pri čemer je treba upoštevati, da je bil Cekinov grad samo prehodna rešitev.²⁰ Prelomno je bilo leto 1955, ko so v muzeju odprli prvo stalno razstavo, leto dni kasneje pa so jo dopolnili z rekonstrukcijo partizanskih tehnik in tiskarn v gozdu za muzejem.²¹ Stalno postavitve so prvič dopolnili leta 1961 in štiri leta kasneje še drugič. Manjši poseg v razstavo je sledil leta 1971, ko so jo zmanjšali, da so dobili prostor za občasne razstave, sicer pa do leta 1990, ko so jo morali zaradi celovite prenove umakniti, ni bilo nobenih posegov več.²²

¹¹ Uradni list LRS, 1948.

¹² Uradni list LRS, 1959.

¹³ Uradni list LRS, 1962.

¹⁴ Uradni list RS, 1994.

¹⁵ Uradni list RS, 2001, 2002.

¹⁶ Uradni list RS, 2023.

¹⁷ »Poznavanje svijeta u kojem djeluju muzeji i žive postojeći (i mogući) korisnici, jest polazišna točka promišljanja i delovanja muzeja« (Šola, *Marketing u muzejima*).

¹⁸ Za začetek razstavne dejavnosti muzeja sicer štejem razstavo umetniških del Božidarja Jakca, ki so jo postavili januarja 1944 v Semiču. Do konca vojne so ji sledile številne druge po osvobojenih ozemljih po Sloveniji, po koncu vojne pa tudi v Ljubljani.

¹⁹ Muzej NOB je imel do takrat del prostorov v stavbi nasproti Križank na današnjem Trgu francoske revolucije.

²⁰ Urbanc, 50 let Muzeja, str. 16.

²¹ Urbanc, 50 let Muzeja, str. 17.

²² Urbanc, 50 let Muzeja, str. 21.

V času prve obnove so uredili tudi prostore za različne oddelke, ki so takrat delovali v okviru muzeja. Leta 1957 so imeli muzejski oddelke, fototeko z laboratorijem, knjižnico, konservatorsko-restavratorski oddelke za papir in železo, arhivski oddelke ter upravo.²³ Oddelki so se razvijali v skladu s strokovnim delom na že obstoječem muzejskem gradivu in pridobivanju novega. Kadrovska in organizacijska dinamika sta se delno spremenili leta 1959 z ustanovitvijo Inštituta za delavsko gibanje, s čimer je muzej začasno izgubil samostojnost.²⁴ Ponovne organizacijske spremembe so sledile leta 1962, ko se je muzej znova osamosvojil in se preimenoval v Muzej ljudske revolucije LRS. Takrat je bilo v muzeju zaposlenih 35 ljudi, ki so bili razdeljeni na zgodovinsko-muzejski oddelke, dokumentacijsko in konservatorsko službo ter na upravo.²⁵ Do večjih organizacijskih sprememb je prišlo tudi leta 1979, ko je muzej prevzel poslovanje takratnega Muzeja slovenskih izgnancev v Brestanici,²⁶ leto dni kasneje je konservatorski laboratorij za papir postal delovna enota današnjega Arhiva Republike Slovenije, konec osemdesetih let pa se je že kazala organizacijska struktura, na kateri sloni današnja ureditev. V glavnem je šlo za razdelitev na dva večja oddelka, in sicer na muzejskega in upravnega. V muzejskem so delovali kustosi, katerih raziskovalno delo je bilo razdeljeno po obdobjih, fototeka, v kateri je bil poleg kustosa tudi dokumentalist, delovali so tudi kustos za likovno zbirko, knjižnica, pedagoška služba, dokumentacijski oddelke v Brestanici ter muzejski tehniki. V oddelku pod upravo pa so delovali zaposleni v delavnicah – fotolaboratoriju, konservaciji in knjigovoznicah – ter zaposleni, ki so skrbeli za vzdrževanje, čistočo in varovanje objekta.²⁷

Osemdeseta leta so potekala predvsem v pričakovanju selitve v novo muzejsko stavbo. Veliko na novo pridobljenih muzejskih predmetov in spremembe v dojemanju muzejskih konceptov so močno spremenili dinamiko dela. V Cekinovem gradu prostorske kapacitete niso ustrezale muzejskim standardom, poleg tega pa večji gradbeni posegi zaradi spomeniškega varstva stavbe niso bili dovoljeni. »A še bolj kot gradnja novega muzeja bode v oči že obstoječa zgradba muzeja revo-

lucije v starem, tako imenovanem Cekinovem gradu ob Hali Tivoli, ki je že dalj časa v razpadajočem stanju. Pred nekaj meseci smo v dnevnem časopisu brali, da se je v enem od razstavnih prostorov podrl strop in sreča je bila, da takrat tam ni bilo obiskovalcev. /.../ Res je, da so strop, v katerega so vložili okoli 40 milijonov dinarjev že popravili. A kaj, ko celotna stavba stoji na zelo majavih nogah in se zaposleni bojijo, da se ne bo podrla še kje drugje. Ne gre pa prezreti, da je tudi spomeniško zavarovana in je res ne bi smeli prepustiti času.«²⁸ Nova stavba Muzeja ljudske revolucije LRS naj bi bila locirana v Trnovem, vendar do tega ni nikoli prišlo. Na natečaju je bil izbran projektant, izdelana je bila maketa nove stavbe, za gradnjo je bilo kupljeno zemljišče, s Predlogom odloka o pozidalnem načrtu za območje urejanja VI 2/8 – območje Muzeja ljudske revolucije Slovenije so sprejeli odločitev o zazidalnem načrtu, ne pa tudi o gradnji idr.²⁹ Istočasno so se v podobnem položaju znašli med obnovo Ljubljanskega gradu, pri čemer je bil zanimiv predvsem predlog, po katerem naj bi Muzej revolucije LRS tam dobil svoje prostore. »Mislim, da glavni problem ni v tem, ali ga (o. p. Ljubljanski grad) oblikujemo tako ali drugače. Zame je glavno vprašanje, ali nam bo v mestu končno uspelo zbrati dovolj denarja, da bi obnovo lahko končali. Če je denar za gradnjo novega muzeja NOB, ne vem, zakaj ga ne bi našli tudi za obnovo gradu. Zakaj ta muzej ne bi mogel biti na gradu?«³⁰ Glede na vse ovire, s katerimi so se soočali in na katere so vplivali tudi dogodki na političnem prizorišču, so se na koncu odločili za celovito prenovo Cekinovega gradu. Prenovo, ki je potekala med letoma 1990 in 1991, so zaupali arhitektu Juriju Kobetu, zanj pa je že leta 1992 prejel Plečnikovo nagrado za arhitekturo.³¹

Tudi zaposleni v muzeju so se tedaj soočili s posebnimi izzivi. Obsežna gradbena dela, ki so izrazito posegla tako v zunanost kot notranost stavbe, so bistveno preoblikovala njihov način dela. Pomagali so pri selitvi muzejskega gradiva in pohištva ter pri nekaterih drugih gradbenih posegih. Ko jim je bilo delo v muzeju onemogočeno, so ga – kolikor so razmere dopuščale – opravljali doma. V muzej so prišli občasno in po potrebi, sicer pa so svojo raziskovalno dejavnost preselili v knjižnice in arhive.³² Prenova je potekala tudi v času osamosvojitve Slovenije, ki je pri-

23 Urbanc, 50 let Muzeja, str. 17, 18.

24 Urbanc, 50 let Muzeja, str. 19.

25 Urbanc, 50 let Muzeja, str. 21.

26 Grad Rajhenburg je bil dolgo dislocirana enota MNSZS. Danes z njim upravlja Kulturni dom Krško, v gradu pa so na ogled tri stalne razstave MNSZS, in sicer: Slovenski izgnanci 1941–1945, Trapisti v Rajhenburgu in Kazenske ustanove na gradu Rajhenburg 1948–1966.

27 Urbanc, 50 let Muzeja, str. 22.

28 Pirker, Ali smo res, str. 3.

29 Naša komuna 23, 8. 7. 1986, št. 10, str. 4: »O gospodarskih gibanjih in muzeju revolucije«.

30 Ekar, Obnova, str. 26.

31 Urbanc, 50 let Muzeja, str. 23.

32 Pogovor z Markom Štepcem, Moniko Kokalj Kočvar in Sašo Elenovski z dne 14. 4. 2026.

nesel svojevrstne izzive, saj so bili nekateri zaposleni poklicani v TO.³³

V duhu dogovarjanja in iskanju rešitve za postavitev nove muzejske stavbe so potekali tudi predlogi o spremembi delovanja muzeja in njegovega poimenovanja. Verifikacija načrta za obnovo in prenovitev muzejske stavbe ter že predčasna uporaba naziva Muzej novejša zgodovine v vseh uradnih dopisih in dokumentih od leta 1992 sta najprej pomenili formalno potrditev nove podobe muzeja, leta 1994 pa še uradno ustanovitev Muzeja novejša zgodovine. Poleg uradnega preimenovanja je sklep o ustanovitvi javnega zavoda področje delovanja muzeja razširil na celotno 20. stoletje.³⁴

Za muzejsko dejavnost je pomembno leto 1996, ko so v muzeju po celoviti prenovi stavbe odprli prvo stalno razstavo. *»Več let je trajalo, da je Muzej novejša zgodovine, ki domuje v obnovljenem Cekinovem gradu pri hali Tivoli, pripravil in postavil na ogled novo stalno razstavo Slovenci v 20. stoletju. /.../ Priprave so bile tako dolge, ker so se temeljito posvetili vsebinski zasnovi in ker je denar z ministrstva za kulturo pritekal bolj počasi. Toda bilo je vredno počakati, saj je v več muzejskih sobah gradivo, ki ga hrani omenjeni muzej (ne samo iz časa NOB!), predstavljeno na sodoben muzeološki način.«*³⁵ Razstavo so kronološko razdelili na pet razstavnih prostorov, ki prikazujejo različna obdobja, in sicer na prvo svetovno vojno, medvojno obdobje, drugo svetovno vojno, čas po njej in na osamosvojitve Slovenije. Do danes smo na razstavi večkrat dopolnili oziroma obnovili posamezne razstavne sklope, prenove kot celote pa še ni bilo. V MNSZS trenutno potekajo intenzivne priprave in raziskave za celovito prenovo stalne postavitev, do katere naj bi prišlo do leta 2035.

Obdobje na prelomu stoletja, med letoma 2000 in 2005, je prineslo nove izzive, povezane tako s spremembo oziroma dopolnitvijo imena ustanove kot s t. i. funkcionalno prenovo prostorov. Leta 2001 se je Muzej novejša zgodovine preimenoval v Muzej novejša zgodovine Slovenije. Tako je še s poimenovanjem prevzel vodilno vlogo nacionalnega muzeja za zgodovino Slovencev v 20. stoletju. Pri prenovi pa je bila posebna pozornost namenjena Viteški dvorani. Restavrirali so freske, iz Gorenjskega muzeja so nazaj pripeljali grajske peči ter investirali v nakup nove opreme, kot so zavese, klopi, stoli in drugo pohištvo.³⁶ Pri tej prenovi je prišlo tudi do prerazpo-

reditve prostorov in selitve posameznih oddelkov. V zgornjem in srednjem delu stavbe je prišlo do zamenjave, in sicer v delu, kjer je bil nekoč kustodiat, je svoje prostore dobila uprava in obratno. Do zamenjave je prišlo tudi med knjižnico in fototeko. Knjižnica je danes pri upravi, torej v delu stavbe, kjer je bil prej kustodiat. Tam, kjer je bila pred zamenjavo knjižnica, je bil tudi INDOK center (informacijsko-dokumentacijski center), ki ga danes v taki obliki ni več. V fototeki je bila takrat posebej pomembna ureditev negoteke, ki je ustrezala dolgoročnemu hranjenju fotografskega gradiva.³⁷ Prostori v stavbi so takrat dobili podobo, ki se do danes ni bistveno spremenila. Med letoma 2005 in 2010 so bili prostori fototeke še dodatno prenovljeni, sicer pa večjih prostorskih posegov po tem niso več izvajali.³⁸ V tem kontekstu je treba še omeniti, da je bil Cekinov grad do prejšnjega leta v denacionalizacijskem postopku. Posledično je bila zunanjost stavbe nazadnje prenovljena med letoma 1990 in 1991. Od takrat posegov, razen nujno potrebnih za osnovno delovanje stavbe, ni bilo, kar se izraža na nekaterih predelih Cekinovega gradu.

Do zadnjih izrazitih pravno-formalnih in organizacijskih sprememb je prišlo leta 2023. Takrat je bil Muzej novejša zgodovine Slovenije kot pravni subjekt ukinjen in spojen s prav tako ukinjenim Muzejem slovenske osamosvojitve, oba pa sta pravna naslednika današnjega javnega zavoda Muzeja novejša in sodobne zgodovine Slovenije (MNSZS).³⁹ S spojitvijo je muzej postal nov pravni subjekt, v organizacijskem smislu se je v njem okrepil oddelek za osamosvojitve Slovenije, sicer pa bistvenih sprememb ni bilo. Muzej je bil ustanovljen z namenom evidentiranja, zbiranja, dokumentiranja, preučevanja, interpretiranja, ohranjanja, razstavljanja ter urejanja dostopnosti materialne in nesnovne kulturne dediščine s področja sodobne slovenske zgodovine. S tem je povezana tudi zbiralna politika muzeja tako na področju muzejskih predmetov kot fotografskega gradiva. Danes je v MNSZS zaposlenih 32 ljudi, ki so razporejeni po naslednjih notranjeorganizacijskih enotah: kustodiat in fototeka, oddelki za konserviranje in restavriranje, izobraževanje, oblikovanje, informatiko, tehniko in vzdrževanje ter na računovodstvo, administracijo in splošne zadeve, službo za promocijo in komuniciranje, knjižnico ter Depoje državnih muzejev v Pivki. Po obsegu posebej izstopa muzejska fototeka, ki danes hrani

33 Pogovor z Markom Štepcem z dne 14. 4. 2026.

34 Urbanc, 50 let Muzeja, str. 23.

35 Šutej Adamič, V Muzeju novejša zgodovine, naslovna stran.

36 Mikuž, Mojih pet let, str. 141.

37 Pogovor z Markom Štepcem, Moniko Kokalj Kočever in Sašo Elenovskim z dne 14. 4. 2026.

38 Dežman, Nekaj utrinkov, str. 143.

39 Uradni list RS, 2023.

največjo nacionalno fotografsko zbirko neprecenljive vrednosti.

ZAČETEK IN RAZVOJ MUZEJSKE FOTOTEKE

Fototeka (tudi Oddelek za dokumentarno fotografijo) je nastala leta 1952, leto dni zatem, ko se je takratni Muzej NOB LRS preselil v Cekinov grad.⁴⁰ Nastanek muzejske fototeke je bil največja prelomnica pri zbiranju in urejanju fotografskega gradiva, saj je z njeno ustanovitvijo dobilo poseben pomen – fotografije so se postavile ob bok drugim dokumentom in muzealijam. Takrat je sledil tudi popis fotografskega gradiva, ki je štel 58.301 pozitivov in 38.822 negativov. Uvedene so bile inventarna knjiga, knjiga avtorjev – fotografov – in knjiga razvidnosti fotografskega gradiva zunaj muzeja.⁴¹

Vse to je pomenilo napredek, vendar se je kaj kmalu pokazala nova težava. Fotografije in filmi so začeli propadati, ker jih niso hranili v primerljivih prostorih. Fotografsko gradivo je bilo občutljivo na svetlobo, temperaturo in vlago, njegova ohranjenost pa je bila odvisna tudi od kakovosti filmov in postopkov razvijanja. Ker je šlo večinoma za posnetke iz časa druge svetovne vojne, ko so bili vsi ti pogoji neugodni, so nekateri posnetki začeli propadati. Dodatno je propadanje povzročilo hranjenje gradiva v neprimernih prostorih in lesenih omarah. Ker je zadevo še poslabšalo posojanje fotografij raznim založbam in uredništvom, ki s fotografskim gradivom niso ravnali primerno, je leta 1953 fototeka dobila fotolaboratorij, kar je pomenilo veliko prelomnico pri dolgoročnem ohranjanju gradiva.⁴² Obnavljali so propadajoče negative in izdelovali posnetke za izposajo, originalov pa niso več posojali. Pomembna pridobitev za ohranjanje fotografskega gradiva v fototeki so bile tudi železne protipožarne omare, ki so ohranjale enakomerno temperaturo, vlago in svetlobo. S konserviranjem in primernim hranjenjem je muzeju uspelo ohraniti veliko večino posnetkov, ki so v uporabi še danes. V drugi polovici petdesetih let so dosegli še dodaten napredek, ko so leta 1955 začeli dokumente presnemavati na mikrofilme. V tistem času je z muzejsko fototeko sodeloval tudi fotograf, ki je fotografiral vse kraje in pomembnejše spomenike NOB, pomembne za slovensko ozemlje. Ti posnetki so pomembni predvsem zaradi tega, ker so se kraji do danes močno spremenili.

Skupaj z obnovo prostorov so začeli urejati tudi osnovno kartoteko. Dopolnili so jo s kartotekami z dodatnimi rubrikami, te pa so uporabljali za vsakdanje delo. Tako je bilo gradivo hkrati dostopno vsem zunanjim uporabnikom. Za nekatere zbirke to velja še danes. Ker so v muzej začeli prihajati tudi posnetki brez dokumentacije ali pa je bila ta napačna, so v reviji *Borec*, v posebni rubriki »Borec poizveduje«, začeli objavljati nedokumentirane fotografije, s čimer jim je uspelo dokumentirati večino objavljenih fotografij. S tem namenom so leta 1957 pripravili razstavo nedokumentiranih fotografij. Do leta 1964 so se zvrstile še štiri takšne razstave, ki so gostovale skoraj v vseh večjih mestih po Sloveniji. Sredi šestdesetih let so fotografije začeli objavljati tudi v časopisu *TV-15*. Ker te akcije niso prinesle pričakovanih rezultatov, fotografij niso več objavljali na tak način.⁴³

Šestdeseta leta so bila čas, ko je v muzej začelo prihajati vedno več fotografskega gradiva. Prinašali so ga tako posamezniki kot druge institucije, ki so ga predali muzeju v trajno hrambo. V tem času izstopata predvsem leto 1963, ko je muzej od uredništva časopisa *Delo* dobil zbirko 70.000 posnetkov o povojni graditvi, ter leto 1964, ko je tiskarna Ljudska pravica predala okrog 20.000 predvojnih fotografij iz arhiva časopisov *Slovenec* in *Slovenski dom*.⁴⁴ Takrat so pridobili tudi fotografsko gradivo prekomorskih brigad, hkrati pa začeli že prej prejete zbirke albumov dopolnjevati s fotografijami, ki so zajemale dogodke z vseh evropskih bojišč prve svetovne vojne. Janez Kos je v prispevku »Pogled v slovenske fototeke« v reviji *Kronika* leta 1969 prišel do naslednjih ugotovitev: »Muzeji ljudske revolucije in NOV zbirajo predvsem slikovno gradivo, ki dokumentira predvojno delavsko gibanje in narodnoosvobodilni boj ter ljudsko revolucijo. Glede na množino zbranega gradiva in na dokaj gosto mrežo agilnih zbiralcev smemo trditi, da je fotografsko arhivsko gradivo te vsebinske vrste v slovenskih fototekah najbolj sistematično zbrano in je tudi dobro urejeno. Največ gradiva te vrste je v Muzeju ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani, v fototeki, ki so jo zastavili že med vojno pri Znanstvenem inštitutu. V njej je mogoče najti tudi reprodukcije važnejšega slikovnega gradiva drugih imetnikov. S številom 100.000 fotografij je največja slovenska zgodovinska fototeka.«⁴⁵

Za razvoj fototeke, kakršno poznamo danes, je bil v sedemdesetih letih pomemben odkup fotografskega gradiva Foto Slovenije, prvega z barvnimi posnetki. Najpomembnejše obdobje pri

40 Martinčič in Vončina, *Fototeka*, str. 47.

41 Martinčič in Vončina, *Fototeka*, str. 48.

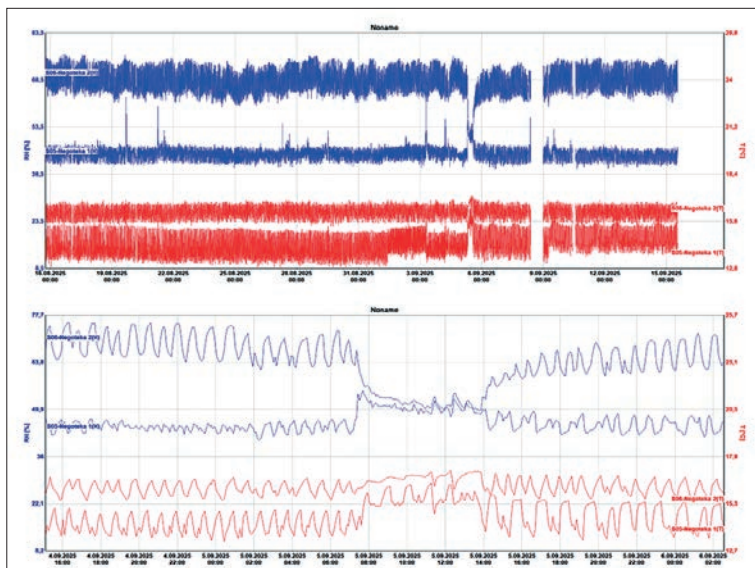
42 Martinčič in Vončina, *Fototeka*, str. 48, 49.

43 Martinčič in Vončina, *Fototeka*, str. 49.

44 Martinčič in Vončina, *Fototeka*, str. 49.

45 Kos, *Pogled*, str. 44, 45.

Primer grafikonov, ki prek programa Telehum prikazujejo merilne enote iz negoteke, na katerih so vidne tudi anomalije, ki nastanejo ob vstopu v prostor (vir: MNSZS).

povečevanju števila enot fotografskega gradiva pa je bil čas od devetdesetih let naprej. Leta 1994 je muzej odkupil 200.000 črno-belih in barvnih posnetkov od podjetja za marketing in fotografijo Exportprojekt iz Ljubljane, od takrat pa so šle številke samo še navzgor.⁴⁶ Za primerjavo naj navedem, da so v Fototeki muzeja leta 1998 hranili okoli 800.000 posnetkov, danes pa se ta številka vrtili okoli 4 milijone posnetkov na različnih nosilcih.

NEGOTEKA – POSEBEN PROSTOR V FOTOTEKI ZA HRAMBO FOTOGRAFSKEGA GRADIVA

S povečevanjem obsega fotografske zbirke se je pokazala potreba po ustreznih prostorih za hrambo. Fotografsko gradivo so sprva hranili v pritličnih prostorih muzeja, kjer je danes fotolaboratorij. Ob prenovi in reorganizaciji prostorov na prelomu stoletja pa je v prvem nadstropju nastal poseben prostor, ki se imenuje negoteka. V njem sta dva ločena klimatizirana prostora s stalno temperaturo 15,5 do 16 stopinj Celzija ter 40-odstotno relativno vlago. Obrnjena je proti severu in leži v kubusu stare stavbe, kar že samo po sebi omogoča veliko klimatsko stabilnost. V večjem prostoru je gradivo na negativih, steklenih ploščah, diapozitivih idr., v manjšem pa albumi. Fotografsko gradivo je v železnih oziroma ognjevarnih omarah, ki so prilagojene za hranjenje tovrstnega gradiva in so v zatemnjenem prostoru.⁴⁷ Posamezne fotografske enote hranimo na različne načine in so odvisne od nosilca zapisa ter od tega, kako je gradivo prišlo v muzej. Manjše ste-

klene plošče so shranjene v posebnem zaščitnem papirju v lesenih škatlah, večje pa v namensko izdelanih papirnatih škatlah. Analogne povečave in natisnjene fotografije so v albumih, medtem ko so negativni spravljani v arhivske srajčke in vloženi v arhivske mape, nekateri pa tudi v podolgovate papirnate mape. V začetni fazi lahko gradivo hranimo tudi tako, da se ohrani ustvarjalčeva izvirnost, vendar je treba upoštevati strokovne smernice za dolgoročno hrambo. Kot primer lahko navedem gradivo fotoreporterja Marjana Cigliča, ki je negative zvil v kolute in jih hranil v majhnih škatlicah. Za njihovo dolgoročno ohranitev jih je bilo treba zravnavati, razrezati na ustrezne formate ter shraniti v arhivske srajčke in arhivske mape.

Negoteka je danes opremljena z merilniki Telehum datalogger. Gre za napravo s senzorjem in pomnilno enoto. Osnovni deli merilnikov Telehum so senzorji za merjenje relativne vlažnosti zraka, temperature in osvetljenosti, elektronski del, ki določa in obdeluje pridobljene podatke, oddajna in sprejemna radijska antena ter prikazovalnik sporočil. Podatki se iz pomnilnika prenašajo v program Telehum, ki omogoča smiselno urejanje, s tem pa hiter in preprost pregled meritev, grafični in tabelarni prikaz meritev, prikaz numeričnega poročila o meritvah, določanje točk rosišča in spremljanje meritev na zaslonu naprave.⁴⁸

Danes fototeko kot celoto sestavljajo negoteka, fotolaboratorij, restavratorsko-konservatorska delavnica in prostor za stranke. Zaradi velikega pritoka novega fotografskega gradiva se negoteka in prostor, ki je namenjen tudi strankam, stalno dopolnjujeta z novimi omarami, posledič-

⁴⁶ Martinčič in Vončina, Fototeka, str. 50.

⁴⁷ Vraničar, Fotografija in čas, str. 11.

⁴⁸ ZVKD: https://www.zvkds.si/wp-content/uploads/2024/03/res6_liberij_sl_low.pdf, pridobljeno 13. 4. 2026.

Prostori v negoteki (foto: Sarah Poženel, Sašo Kovačič, Monika Močnik; hrani: MNSZS).

Primeri fizične hrambe fotografskega gradiva (foto: Sarah Poženel, Sašo Kovačič, Monika Močnik).

no pa reševanje prostorske problematike ostaja v ospredju. V prihodnje bo treba razmišljati o celostni reorganizaciji in ureditvi muzejskih prostorov v želji, da bi bili za dolgoročno hrambo vsega fotografskega gradiva karseda ustrezni in v skladu z vsemi strokovnimi standardi.

HRAMBA IN IZZIVI, KI JIH PRINAŠA DIGITALNO FOTOGRAFSKO GRADIVO

Poseben izziv pomeni hramba digitalnega fotografskega gradiva. V muzej prihaja vse več digitalnih posnetkov, kar je glede na splošni tehnološki razvoj povsem pričakovano, hkrati pa je lahko takšno gradivo bolj izpostavljeno nekaterim tveganjem. Digitalne fotografije so shranje-

ne na različnih nosilcih, kot so zunanji diski, USB-ključki, CD-ji in drugi mediji. Zaradi možnosti poškodb ali izgube podatkov je nujno, da to gradivo čim hitreje prenesemo v informacijsko mrežo ter tako zagotovimo ustrezno e-hrambo, ki omogoča tudi izdelavo varnostnih kopij. Dodatne težave lahko povzročajo digitalne fotografije, shranjene na CD-jih, saj številni sodobni računalniki nimajo več cd-romov oziroma optičnih enot za branje takšnih nosilcev. Poleg tega so CD-ji pogosto občutljivi na poškodbe, zaradi katerih je lahko dostop do podatkov onemogočen. Do podobnih težav prihaja tudi pri drugih nosilcih zapisov, saj je lahko marsikateri medij, ki je bil še nedolgo nazaj aktualen, danes že popolnoma zastarel.

Digitalno gradivo trenutno hranimo na muzejskem strežniku v internem omrežju, ki je namenjen shranjevanju digitiziranega oziroma digitaliziranega⁴⁹ gradiva ter originalnih digitalnih fotografij. Vsak fond in vsaka zbirka imata na omrežju mapo, v katero se sistematično shranjujejo digitalne kopije in originalni posnetki, dokumentacija ter morebitni drugi dokumenti, povezani s posameznim fondom.

Za ponazoritev naj izpostavim fond Igorja Modica, dolgoletnega fotoreporterja časopisne hiše Delo. Gre za enega najobsežnejših fondov v muzeju, ki je ocenjen na približno 500.000 posnetkov. Gradivo je bilo predano na različnih nosilcih – negativih, diapozitivih, CD-jih, zunanjih diskih ter v obliki natisnjenih fotografij. Najprej so bili na muzejsko omrežje preneseni digitalni posnetki, v isto mapo pa se zdaj shranjujejo tudi digitizirani posnetki z negativov in drugih analognih nosilcev. Vse večji obseg tovrstnega gradiva muzej postavlja pred nove izzive ter odločitve o postopkih dela in hranjenja digitalnih vsebin. Vzpostaviti bo treba standardizirane postopke, ki bodo celovito urejali zbiranje, shranjevanje, valorizacijo ter druge ključne vidike ravnanja z gradivom, hkrati pa zagotoviti nakup visokozmogljive informacijske infrastrukture, ki bo omogočala e-hrambo in varnostno kopiranje na drugih lokacijah. Ključno bo torej vzpostaviti tudi certificirano programsko in strojno opremo, ki bo v skladu z najvišjimi standardi omogočala varno, zanesljivo in dolgoročno ohranjanje digitalnega gradiva. Osnovno izhodišče na tem področju je lahko Arhiv Republike Slovenije, ki je na podlagi Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA) ter Uredbe o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva (UVDAG) sistemsko uredil področje digitalne hrambe.

UREJANJE FOTOGRAFSKEGA GRADIVA OD NJEGOVIH ZAČETKOV DO DANAŠNJIH DNI

Fotografskemu gradivu, ki ga je muzej prejel iz arhiva Znanstvenega inštituta, takoj po vojni niso posvečali večje strokovne pozornosti. Šele razstava, ki so jo pripravili leta 1946 ob peti obletnici OF in je bila na ogled v ljubljanski Moderni galeriji, je pokazala, kako pomemben zgodovinski vir je

fotografija. Izkazalo se je, da so fotografije pomembni pričevalci naše preteklosti, v obravnavanem primeru predvsem narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Takrat je prišlo tudi do spoznanja, da bo treba fotografsko gradivo sistematično zbirati in urejati. Lahko bi rekli, da je bila ta razstava prva prelomnica pri sistematičnem in strokovnem delu s fotografskim gradivom.⁵⁰

Na Znanstvenem inštitutu so z namenom urejanja fotografskega gradiva honorarno zaposlili profesorja Franja Veselka, ki je do leta 1951 delo nadaljeval tudi v Muzeju narodne osvoboditve. Lotil se je sistematičnega urejanja in fotografsko gradivo razdelil na pet tematskih skupin: na partizanske, nacistične in fašistične fotografije, teror in žrtve okupatorjev ter na ruševine – posledice okupatorjevega terorja. Fotografije je nalepil na kartone, na katerih so bila vodoravno načrtana in oštevilčena okenska v dimenzijah *Leice* ter 6 x 9 in 9 x 14 cm. Na skrajnem desnem robu je bila oštevilčena rubrika, ki je služila kot legenda za posamezne fotografije.

Ta preprost način urejanja je bil učinkovit, dokler ni prišlo do zahtevnejših ter večjih potreb družbe in posameznikov, ki so to gradivo začeli uporabljati. Kmalu se je izkazalo, da je bila takšna opredelitev presplošna in premalo natančna, saj so nastale težave predvsem pri iskanju določenih motivov pri posameznih skupinah. Poleg tega se je pokazalo, da je tak način urejanja uničeval fotografsko gradivo – zaradi lepljenja so se uničevali originalni napisi, signature in žigi na hrbtni strani fotografij, ki so zelo pomembni za avtentičnost fotografskega gradiva. Kljub vsemu pa je bilo pionirsko delo profesorja Veselka pomembno za nadaljnji razvoj fototečnega oddelka.

Druga prelomnica je bila 10. obletnica NOB leta 1951. Tudi takrat so pripravili razstavo, njenim avtorjem pa je s pozivi udeležencem NOB prek javnih občil uspelo pridobiti več kot 3000 novih fotografij. Kasneje istega leta je Tiskovni urad pri predsedstvu LRS muzeju izročil okoli 30.000 posnetkov, ki so jih naredili različni partizanski fotoreporterji. S to donacijo se je število fotografij v muzeju podvojilo. Od takrat je vanj prihajalo vedno več fotografskega gradiva, kar je hkrati pomenilo, da bo treba korenito spremeniti način urejanja celotne zbirke. Leta 1951 je to nalogo prevzel Danilo Čuk, z njim pa je naslednje leto nastala Fototeka v muzeju. Čuk fotografskega gradiva ni več lepil na kartone ali, kot so temu rekli, »po načinu Veselko«, ampak je začel uvajati kartotečni sistem s krajevno, tematsko in časovno razdelitvijo. Razdelil jih je v enajst tematskih

49 Digitizacija je postopek pretvarjanja analognih informacij v digitalne (binarne), digitalizacija pa pretvorba analognih procesov v digitalne. Digitalizacija je oblika uporabe digitiziranih informacij v digitalnem okolju, kot so baze podatkov, spletne strani, socialna omrežja itd. V nekaterih besedilih, predvsem starejših, se za oba termina uporablja posplošen termin digitalizacija.

50 Martinčič in Vončina, Fototeka, str. 47.

Primer razvrščanja fotografij glede na nosilec zapisa iz obdobja pred in med drugo svetovno vojno ter po njej (foto: Sarah Poženel, Sašo Kovačič; hrani: MNSZS).

skupin, vsaka pa je imela še podskupino, ki jo je poimenoval *čebelica*. Takšna razdelitev je omogočala lažje nadaljnje urejanje in preglednost ter je hkrati pomenila prvo stopnjo muzeološkega pristopa k urejanju gradiva.⁵¹

Če se je sistemsko urejanje fotografij začelo z lepljenjem, njihovim številčenjem na karton in razdeljevanjem v različne tematske sklope, se je ta sistem spremenil s povečevanjem obsega fotografskega gradiva, ki je bilo na različnih nosilcih, ter z vedno večjim povpraševanjem zunanjih uporabnikov, kar je pripeljalo do poenotene sistematizacije fotografskega gradiva. To gradivo smo glede na provenienco razdelili na fonde in zbirke. Takšna razdelitev je v veljavi še danes. V zbirkah hranimo gradivo, ki so ga ustvarili različni fotografi, na primer zbirka Foto Slovenija, ki jo je ustvarilo več kot sto različnih fotografov, v fondih pa je tudi gradivo, ki ga je ustvaril posamezen fotograf. V nekaterih primerih gradivo enega fotografa hranimo v več zbirkah. Kot primer naj navedem Boža Štajerja, ki je deloval tako pri *Foto Slovenija* kot pri *Exportprojektu*, poleg tega pa muzej hrani tudi njegove fotografije iz druge svetovne vojne. V vseh treh omenjenih zbirkah in fondu hranimo okvirno 10.000 Štajerjevih izvirnih posnetkov.⁵²

Vsak fond in zbirka imata osnovne popise, ki so prav tako pomembni kot samo fotografsko gradivo. Podajo osnovne informacije o vsebini, nastanku posameznih posnetkov idr., kar omogoča hiter pregled in še hitrejše iskanje posnetkov. Posamezni filmi in posnetki imajo – vsaj tisti, ki so že v celoti obdelani – inventarno številko. Če se tak sistem ne bi vzpostavil, bi bila preglednost precej slabša in posledično bi bilo gradivo manj dostopno za javnost. Pri tem je treba izpostaviti, da se fondi in zbirke med seboj razlikujejo in gle-

de na specifičnost zahtevajo različne pristope. V osnovi lahko muzeološke pristope pri delu s fotografskim gradivom razdelimo v naslednje sklope: fizično urejanje, inventarizacija, digitizacija in digitalizacija, raziskovanje ter popisovanje vsebine na posnetkih.⁵³

Zbirke in fondi se delijo tudi glede na število posnetkov, in sicer na večje z obsežnim fotografskim gradivom in manjše. V muzeju trenutno hranimo 38 fondov: *Fond Joco Žnidaršič, Fond Igor Modic, Fond Aleš Černivec, Fond Janez Korošič, Fond Dušan Gerlica, Fond Dušan Jež, Fond Hanno Hardt, Fond Marjan Garbajs, Fond Oskar Karel Dolenc, Fond Nace Bizilj, Fond Edi Šelhaus, Fond Aleš Kunaver, Fond Marjan Keršič, Fond Vlastja Simončič, Fond Marjan Ciglič, Fond Tone Stojko, Fond Janez Bogataj, Fond Egon Piščanc, Fond France Cerar, Fond Božo Štajer, Fond Sandi Jesenovec, Fond Svetozar Guček, Fond Miloš Švabić, Fond Jože Vrč, Fond Jože Podlogar, Fond Jakob Prešeren, Fond Viktor Debelak, Fond Marjan Miro Dobovšek, Fond Rudolf Brunner DVOŘÁK, Fond Peter Lampič, Fond Ivo Lipar, Fond Ivan Maček, Fond Marjan Smerke, Fond Jendo Štoviček, Fond Pavla Jesih, Fond Ciril Pisanski, Fond Manca Košir (tudi fotografije Nece Falk) in Fond Tomi Lombar. V muzeju hranimo tudi 22 zbirk: *Zbirka Exportprojekt, Zbirka Sokoli, Zbirka Gorenjski glas, Zbirka Sportske novosti, Zbirka Nemški in italijanski – propaganda (vojni plen), Zbirka Plošč (partizani, okupatorji, kontrarevolucija, reprodukcije), Zbirka Tekoče gradivo (partizani, okupatorji, kontrarevolucija, reprodukcije), Zbirka spominski albumi, Zbirka fotodokumentacija MNSZS, Zbirka Dienststelle des beauftragten des Reichskommissars für die festigung deutschen Volkstums 1941/1942, Zbirka Delo, Zbirka Foto Slovenija, Zbirka Osebne zapuščine, Zbirka**

51 Martinčič in Vončina, *Fototeka*, str. 48.

52 Vraničar, *Fotografija in čas*, str. 12.

53 Primer natančne strokovne obdelave fotografskega fonda Marjana Cigliča je na voljo v Močnik, *Življenje fotoreporterja Marjana Cigliča in njegova zapuščina v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije*.

Kratek zgodovinski pregled 20. stoletja na fotografijah iz muzejske fototeke (avtorji fotografij: Nace Bizilj, Tone Stojko, Marjan Ciglič, Božo Štajer, Jan Trdina, Fran Grabjec, Peter Kocjančič, Simon Stojko, Igor Modic idr.; hrani: MNSZS).

SGP Primorje, Zbirka Fotografija (različni darovalci), Zbirka Ljudska pravica, Zbirka Slovenec, Zbirka prve svetovne vojne, Zbirka Diapozitivi (nemški, italijanski, partizanski, domobranski), Zbirka Pepca in Edvard Kardelj ter Zbirka Kompas. Nekaj gradiva ne spada pod nobeno od teh rubrik, in sicer *Nemški posnetki za vzgojo mladine – Hitlerjugend*, *Razglednice in Argentinski album*, v posebni rubriki pod »ostalo« pa hranimo manjše fonde, fragmente idr. z različno provenienco.⁵⁴

Fotografsko gradivo zajema celotno slovensko ozemlje in časovno obdobje od konca 19. stoletja do današnjih dni, vsebinsko pa prikazuje različne utrinke od preprostega vsakdanjega življenja do najpomembnejših zgodovinskih prelomnic.

PREDSTAVITEV FOTOGRAFSKEGA GRADIVA ŠIRŠI JAVNOSTI – FOTOGRAFSKE RAZSTAVE

Razstave so eden ključnih elementov diseminacije fotografskega gradiva in muzealij. Razstave v MNSZS so lahko tematske, vezane na zgodovinske dogodke, obletnice, osebe idr., lahko pa so vezane na specifičen fond in avtorja fotografij. Vedno aktualnejši so medinstitucionalni razstavniki projekti, pri katerih pride še posebej do izraza interdisciplinarni pristop. Fotografsko gradivo lahko snuje samostojno razstavo, lahko pa ga spremljajo druge muzealije ter arhivsko in drugo gradivo.

V MNSZS sta predstavitvi fotografskih razstav v osnovi namenjena dva prostora. Prvi je v predverju Viteške dvorane, izbrane fotografije pa so navadno predstavljene v okvirjih ali na panojih. Drugi razstavni prostor je ploščad pred muzejem, kjer stoji šest kovinskih konstrukcij, na katerih je lahko na vsaki predstavljenih šest

panojev, dimenzij 150 x 100 cm. Muzej vsako leto na obeh razstavnih prostorih pripravi od štiri do sedem različnih fotografskih razstav.

V zavedanju, kako pomembno fotografsko dediščino hranimo v fototeki, je muzej velike razstavne prostore, ki so sicer namenjeni občasnim tematskim razstavam, v zadnjih letih namenil tudi predstavitvi posameznih fotografskih opusov. Leta 2019 je ob 100. obletnici rojstva fotoreporterja Edija Šelhausa nastala razstava z naslovom *Edi Šelhaus. Retrospektiva*.⁵⁵ Konec istega leta je bila na ogled razstava fotoreporterja Naceta Bizilja z naslovom *Nace Bizilj – Fotoreporter*,⁵⁶ leta 2024 pa je bila prav tako ob 100. obletnici rojstva *Dnevnikovega* fotoreporterja Marjana Cigliča v muzeju na ogled razstava z naslovom *Marjan Ciglič – Mojster za vse čase*.⁵⁷ Ob Cigličevi razstavi je za učence potekal tudi fotografski natečaj,⁵⁸ njihove fotografije pa so bile prav tako razstavljene v avli muzeja. Občasno razstavo, na kateri je bil poudarek na fotografskem gradivu in je bila prav tako predstavljena v velikih razstavnih prostorih, smo naslovili *Fotoaparati in vojna*.⁵⁹ Na razstavi, ki je bila v muzeju na ogled leta 2020, je bilo predstavljeno fotografsko gradivo iz muzejske fototeke, ki prikazuje čas med drugo svetovno vojno. Manjše razstavne prostore ima MNSZS tudi v Depojih državnih muzejev v Pivki, ki si jih deli z Narodnim muzejem in Tehniškim muzejem Slovenije. Tudi tam fotografsko gradivo predstavljamo na

⁵⁴ Osnovne informacije posameznih fondov in zbirk so na muzejski spletni strani: <https://www.muzej-nz.si/zbirke/fototeka/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

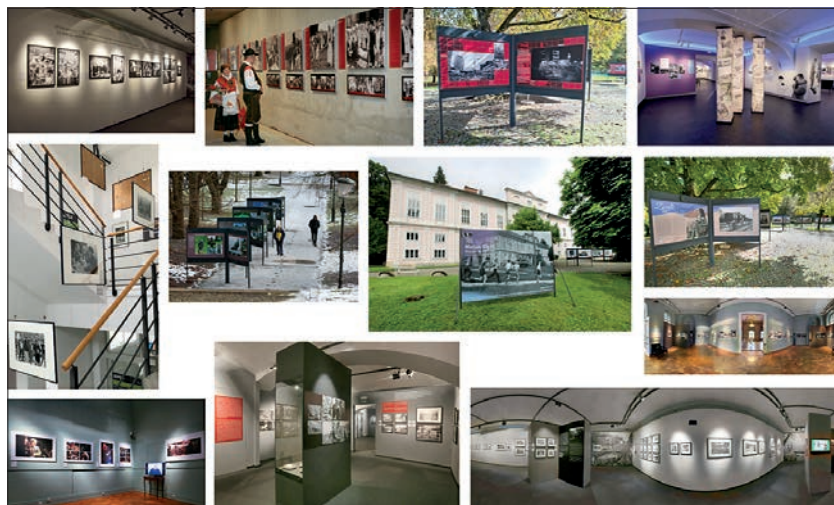
⁵⁵ Več o fotografski razstavi na: <https://www.muzej-nz.si/razstava/edi-selhaus-retrospektiva/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

⁵⁶ Več o razstavi na: <https://www.muzej-nz.si/razstava/nace-bizilj-fotoreporter/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

⁵⁷ Več o razstavi na: <https://www.muzej-nz.si/marjan-cigli-c-razstavniki-projekt-ob-100-obletnici-rojstva-1924-1998/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

⁵⁸ Več o natečaju na: <https://www.muzej-nz.si/razstava/sreca-veselje-in-smeh/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

⁵⁹ Več o razstavi na: <https://www.muzej-nz.si/razstava/fotoaparati-in-vojna/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

Muzejska razstavišča in Galerija S na Ljubljanskem gradu, kjer so na ogled fotografske razstave MNSZS (foto: Sarah Poženel, Sašo Kovačič, Irena Uršič; hrani: MNSZS).

manjših razstavah. MNSZS že vrsto let tradicionalno sodeluje tudi z Ljubljanskim gradom, kjer so v Galeriji S predstavljene različne fotografske razstave iz bogate muzejske zakladnice.

Veliko muzejskih fotografskih razstav gostuje na različnih lokacijah po Sloveniji. Poleg Ljubljanskega gradu so gostovale v Galeriji Nove Ljubljanske banke (NLB), Zgodovinskem atriju v Mestni hiši v Ljubljani, Slovanski knjižnici v Ljubljani, Knjižnici Otona Župančiča v Ljubljani, Kulturnem domu Litija, Kulturnem centru Lojzeta Bratuža v Novi Gorici, Galeriji Družina v Ljubljani, Frančiškanskem samostanu v Kopru, Pokrajinskem muzeju Ptuj, Delavskem domu Trbovlje, Zgodovinskem arhivu na Ptuj, Avli Jožeta Hudalesa v Lenartu v Slovenskih goricah, Festivalni dvorani na Bledu, na Blejskem gradu in Solinah, gostovale pa so tudi v različnih sorodnih institucijah. Vedno več sodelovanj pri fotografskih projektih je medinstitucionalne narave, pri čemer kustosi iz fototeke sodelujejo kot strokovna pomoč pri urejanju fotografskih fondov, soavtorji razstav ipd. Zadnjič smo na ta način sodelovali z Muzejem Ribnica, kjer je nastala tudi fotografska razstava *Fotografija za tisoč oči, fond fotografa Draga Moharja, Ribnica*.⁶⁰

Pri tem je treba poudariti, da si za številne razstave, ki jih pripravljajo sorodne institucije, veliko fotografskega gradiva sposodijo v fototeki MNSZS. Prav tako muzejske fotografije najdemo v številnih publikacijah, ki jih izdajajo različne institucije in posamezniki, veliko pa jih uporabljajo tudi mediji, saj je fotografsko gradivo na voljo širši javnosti.

FOTOGRAFSKE RAZSTAVE IN SODELOVANJE Z AVTORJI FOTOGRAFIJ

Diseminacija fotografskega gradiva ni pomembna zgolj za promocijo nacionalne kulturne dediščine širši javnosti, temveč tudi za prikaz dela kustosov oziroma skrbnikov fondov in zbirk, ki so za to gradivo odgovorni na strokovno-muzeološki ravni. Z različnimi fotografskimi projekti je muzej pridobil zaupanje številnih fotoreporterjev, ki so se na podlagi dosedanjega strokovnega dela zaposlenih odločili, da je muzejska fototeka vredna zaupanja in da bo s predajo gradiva muzeju njihovo dolgoletno ali celo življenjsko delo varno, dostopno in strokovno ohranjeno. Naj izpostavim samo en projekt, ki ga je avtorica pripravila ob 25. obletnici samostojne Slovenije. K sodelovanju je povabila več kot 40 različnih fotoreporterjev in fotoreporterke, ki so v objektiv ujeli zgodovinske trenutke ob osamosvajanju Slovenije. Rezultat sta bili razstava z naslovom *Samostojni! Fotografije in fotoreporterji o samostojni Sloveniji in vojni*⁶¹ ter istoimenska knjiga, fototeka pa je postala bogatejša za štiri nove fotografske opuse, in sicer Joca Žnidaršiča, Igorja Modica, Tomija Lombarja in Aleša Černivca.

Sicer pa v fototeki MNSZS hranimo fotografske opuse številnih eminentnih slovenskih fotografov in fotoreporterjev. Posebna čast pri pripravljanju fotografskih razstav je sodelovanje z avtorji, ki so gradivo predali muzeju in so še danes povezani z muzejem. Tako je muzej pripravil razstave z Nacetom Biziljem, Igorjem Modicem, Tomijem Lombarjem, Tonetom Stojkom, Janezom Bogatajem, Janezom Korošinom ter danes že pokojnima Jocem Žnidaršičem in Edijem Šelhausom.

⁶⁰ Več o projektu na: <https://www.muzej-ribnica.si/razstave/fotografija-za-tisoc-oci-fond-fotografa-draga-moharja-ribnica/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

⁶¹ Več o razstavi na: <https://www.muzej-nz.si/razstava/samostojni/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

Fotografi oziroma fotoreporterji na muzejskih avtorskih razstavah – od leve proti desni zgoraj: I. Modic, T. Lombar, J. Korošin, od leve proti desni spodaj: J. Žnidaršič, J. Bogataj, N. Bizilj (foto: Sarah Poženel, Sašo Kovačič; hrani: MNSZS).

PREDSTAVITEV FOTOGRAFSKEGA GRADIVA ŠIRŠI JAVNOSTI – PUBLIKACIJE

Pri »dolgoročni« promociji in diseminaciji muzejskega gradiva imajo zagotovo pomembno vlogo tudi publikacije⁶² – zborniki, katalogi idr. –, ki navadno spremljajo večje razstave in projekte. Ti so pomembni predvsem s stališča dolgoročnega »arhiviranja« razstav, saj so te (z izjemo stalne razstave, ki se sicer tudi spreminja in dopolnjuje) na ogled le določen čas. Kljub temu da tovrstne razstave tudi gostujejo v različnih institucijah, ne morejo nadoknaditi napisane besede in natisnjenih fotografij, ki na tak način ohranjajo nacionalno kulturno dediščino. Danes, ko smo v digitalni dobi in je uporaba različne multimedije del vsakdana, nastajajo tudi videovsebine, na katerih so predstavljeni izbrani projekti in njihove posebnosti, vedno več razstav pa si lahko ogledamo tudi v virtualni obliki.⁶³

Vezano na delovanje fototeke so že leta 1959 pripravili *Zbornik fotografij iz narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda: 1941–1945*, ki je obsegal gradivo, nastalo med marcem 1941 in novembrom 1942. Temu so sledila nadaljevanja v letih 1961, 1963 in 1966, leta 1964 pa so izdali *Zbornik fotografij*

delavskega gibanja in dejavnosti Komunistične partije na Slovenskem 1867–1941.⁶⁴ Leta 2017 je muzej izdal zbornik z naslovom *Fototeka – Fotografška zapuščina 20. stoletja*. Razdeljen je na dva poglavitna dela: v prvem je s pomočjo fotografij iz muzejske fototeke predstavljen kronološki pregled 20. stoletja, v drugem delu pa so predstavljeni posamezni fondi in zbirke. Glede na to, da so takrat v fototeki hranili okoli 2,5 milijona fotografskih enot in da se je do danes ta številka povečala za skoraj 1,5 milijona, v prihodnjih letih načrtujemo nov zbornik; zajel bo vse fotografsko gradivo, ki ga bo takrat hranila fototeka MNSZS.

Posebna publikacija s poudarkom na fotografskih vsebinah, ki jo izdaja MNSZS, je revija *Fotografika – Slovenska revija za zgodovino in teorijo fotografije*, ki z vmesnimi prekinitvami izhaja od leta 1979, muzej pa je njeno izhajanje prevzel leta 2011. Revija vsako leto izide na začetku junija, in sicer tik pred srečanjem profesionalnih in ljubiteljskih fotografov, ki poteka v ljubljanskih Križankah. V želji po poglobljenih strokovnih člankih, ki so objavljeni v reviji, je muzejska fototeka med 15. in 16. aprilom 2026 organizirala strokovni posvet *Fotografija: dokument časa*. Posvet je združil strokovnjake z različnih področij, raziskovalce in ljubitelje fotografske dediščine ter ponudil prostor za izmenjavo znanj in mnenj, predstavitev dobrih praks ter razpravo o aktualnih izzivih in priložnostih na področju fotografije, njenega hranjenja, raziskovanja in predstavljanja javnosti. Kot prvi tovrstni dogodek je bil posvet med udeleženci izjemno dobro sprejet, kar potrjuje potrebo po nadaljnjem strokovnem povezovanju in rednem odpiranju tovrstnih razprav.⁶⁵

62 Del muzejskih publikacij na: <https://www.muzej-nz.si/trgovina-2/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

63 Videovsebine se v tem primeru nanašajo izključno na aktualno sledenje trendom v muzejski stroki, ki s pomočjo digitalnih rešitev širše dopolnjujejo razstave in omogočajo ogled teh vsebin na spletu. Sicer ima MNSZS že od leta 2003 posebno zbirko ustnih virov, ki je edina muzejska zbirka nesnovne kulturne dediščine. Osrednji del zbirke so avdio- in videoposnetki pričevanj o drugi svetovni vojni, preostali del pa o obdobju med svetovnima vojnima, o povojnem jugoslovanskem obdobju in procesu demokratizacije ter osamosvajanja Slovenije z vojno za njeno obrambo. Videovsebine, kot so pričevanja in intervjuji, danes nastajajo skoraj pri vsaki razstavi, med drugim pri razstavah o določeni osebi, športu, zdravstvu, gradnji avtocest idr.

64 Pečan, Bibliografija, str. 85.

65 Več o strokovnem posvetu na: <https://www.muzej-nz.si/dogodek/strokovni-posvet-fotografija-dokument-casa/>, pridobljeno 13. 4. 2026.

Publikacije, v katerih je predstavljeno fotografsko gradivo MNSZS (foto: Sarah Požnenel, Sašo Kovačič; hrani: MNSZS).

FOTOTEKA KOT ODPRTI DEPO OB POSEBNIH PRILOŽNOSTIH

Čeprav fototeka ni odprta za javnost, kar je v prvi vrsti povezano z zaščito fotografskega gradiva, muzej ob posebnih priložnostih naredi izjemo in omogoča vodene ogleds. Z leti se je namreč izkazalo, da si javnost težko predstavlja, kje in kako hranimo tako številne nacionalne fotografske opuse, poleg tega pa se z zanimanjem seznani z muzeološkimi procesi, skozi katere gredo muzejske fotografske zbirke in fondi. To navadno omogočimo ob dogodkih, ki še posebej promovirajo muzejsko dejavnost, kot so *Poletna muzejska noč*, *Kulturni praznik – 8. februar*, *Ta veseli dan kulture*, *Mednarodni muzejski dan* idr. Muzej v zadnjih letih pogosto sodeluje tudi pri programih, ki jih pripravljajo druge institucije, na primer Mestna občina Ljubljana in Zavod Turizem Ljubljana, ki z različnimi dogodki promovirajo kulturne dejavnosti, kot so *LUV fest (Festival ljubezni, umetnosti in vandranja)*, *Cela šiškarija: Kulturna četrt Šiška se predstavi* in *Teden ljubljanskega turizma*. Za tovrstna javna vodstva po fototeki so potrebne predhodne najave, saj je število mest omejeno.

Voden ogled fototeke je možen tudi po predhodnem dogovoru za posamezne skupine, ki za to posebej izrazijo željo. Sem spadajo vse sorodne institucije, kot so muzeji in arhivi, pa tudi različne fakultete. Oddelek za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani že vrsto let pripelje študente na ogled, saj je fotografija pomemben zgodovinski vir, vedno več študentov pa prihaja tudi iz Fakultete za arhitekturo, Akademije za likovno umetnost in oblikovanje ter z Oddelka za fotografijo na Fakulteti za aplikativne vede – VIST. Nekatere od teh skupin je vodil nekdanji *Dnevnikov* fotoreporter Nace Bizilj, ki je leta 2010 muzeju podaril svoj celoten fotografski opus, od takrat pa je devet let redno prihajal v muzej in skupaj s skrbnico fonda pomagal pri dokumentiranju. Ti obiskovalci so dobili vpogled v fotografski fond z različnih zornih kotov in iz prve roke, zato je bila izkušnja zanje še toliko bolj dragocena. Voden ogled fototeke je velikokrat nagrada za posameznike in skupine, ki sodelujejo z muzejem na fotografskih in drugih natečajih, za najmlajše obiskovalce oziroma vrtčevske skupine pa je na voljo posebna delavnica z naslovom *Postani kustos v fototeki*, na kateri se seznanijo z delom in hram-

Utrinki z različnih vodstev po fototeki – na sredini Nace Bizilj med vodstvom (foto: Sarah Požnenel, Sašo Kovačič, Irena Uršič; hrani: MNSZS).

bo fotografskega gradiva, nato pa z muzejskimi fotografijami, ki jih okrasijo in nalepijo na velike šeleshamerje, pripravijo fotografsko razstavo, ki jo lahko nato izobesijo v vrtcu.

ZAKLJUČEK

Muzejska fototeka ima ključno vlogo na številnih ravneh. Hrani največjo nacionalno fotografsko dediščino, v kateri so zbrani posnetki, ki ilustrirajo dogajanje od začetka 20. stoletja do danes na slovenskem ozemlju in nekaj tudi iz tujine. Med gradivom najdemo ekskluzivne in edinstvene fotografije pomembnih dogodkov, posebno mesto v zbirki pa imajo obsežni fotografski opusi številnih vidnih slovenskih fotografov in fotoreporterjev. Od svojih začetkov se je fototeka razvijala v skladu s specifikom fotografskega gradiva, kar je vodilo v vzpostavitev sistematične strokovno utemeljene muzeološke prakse. Ta vključuje tako strokovno obdelavo fotografij kot njihovo skrbno hranjenje v analogni in digitalni obliki. Neizpodbitno je dejstvo, da je »urejeno gradivo enako dostopno gradivo«, kar velja tako za fizične nosilce posnetkov ter sistematično urejene fotografske fonde in zbirke kot za primerne prostore, v katerih se gradivo hrani. Čeprav je fototeka MNSZS tako po urejenosti fotografskega gradiva kot po njegovi hrambi ena najsodobnejših v Sloveniji, se kažejo izzivi, ki jim bo treba v prihodnosti posvetiti skrbno pozornost.

IZJAVA O DOSTOPNOSTI PODATKOV

Podatki, na katerih temelji ta članek, so na voljo v članku oziroma dosegljivi prek citirane bibliografije.

VIRI IN LITERATURA

TISKANI VIRI

Uradni list LRS, št. 7/1948.
Uradni list LRS, št. 23/1959.
Uradni list LRS, št. 20/62.
Uradni list RS, št. 28/94.
Uradni list RS, št. 66/01 in 20/02.
Uradni list RS, št. 7/23 in 58/23.

USTNI VIRI

Aleksandra Elenovski, MNSZS, pogovor z dne 14. 4. 2026.
Monika Kokalj Kočevan, MNSZS, pogovor z dne 14. 4. 2026.
Marko Štepec, MNSZS, pogovor z dne 14. 4. 2026.

ČASOPISI

Naša komuna, 1986.

LITERATURA

- Dežman, Jože: Nekaj utrinkov iz mandata (2005–2010). *Muzej novejše zgodovine Slovenije 1948–2018, 70 zgodb o XX. stoletju* (ur. Monika Kokalj Kočevan). Ljubljana: Muzej novejše zgodovine Slovenije, 2018, str. 143.
- Ekar, Miloš: Obnova ljubljanskega očaka. Grad v megli nespornost. *Delo, Sobotna priloga*, 19. 9. 1987, str. 26.
- Kos, Janez: Pogled v slovenske fototeke. *Kronika* 17, 1969, št. 1, str. 44–45.
- Maroevič, Ivo: *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993.
- Martinčič, Vanja in Vončina, Dejan: Fototeka Muzeja novejše zgodovine. *Muzej novejše zgodovine 1948–1998* (ur. Iztok Durjava, Nataša Urbanc, Ivo Vraničar). Ljubljana: Muzej novejše zgodovine, 1998, str. 47–50.
- Mikuž, Marjeta: Mojih pet let vodenja Muzeja novejše zgodovine Slovenije (2000–2005). *Muzej novejše zgodovine Slovenije 1948–2018, 70 zgodb o XX. stoletju* (ur. Monika Kokalj Kočevan). Ljubljana: Muzej novejše zgodovine Slovenije, 2018, MNZS, str. 141.
- Močnik, Monika: *Življenje fotoreporterja Marjana Cigliča in njegova zapuščina v Muzeju novejše zgodovine Slovenije* (doktorska disertacija). Ljubljana, 2023.
- Pečan, Marija: Bibliografija delavcev Muzeja novejše zgodovine. *Muzej novejše zgodovine 1948–1998* (ur. Iztok Durjava, Nataša Urbanc, Ivo Vraničar). Ljubljana: Muzej novejše zgodovine, 1998, str. 85.
- Photography changes everything* (ur. Marvin Heiferman). New York: Aperture; Washington: Smithsonian Institution, 2012.
- Pirker, Miran: Ali smo res tako bogata družba, da muzej revolucije prepuščamo času? *Javna tribuna* 26, oktober 1987, str. 3.
- Sontag, Susan: *On Photography*. New York: Picador, 1977.
- Šola, Tomislav: *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji prema kibernetičkom muzeju*. Zagreb: Hrvatski nacionalni komitet ICOM, 1997.
- Šola, Tomislav: *Marketing u muzejima ili o vrlini i kako je obznaniiti*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2001.
- Šutej Adamič, Jelka: V Muzeju novejše zgodovine predstavljeni Slovenci v 20. stoletju. *Delo*, 20. 6. 1996, leto XXXVIII, št. 141, naslovna stran.
- Urbanc, Nataša: 50 let Muzeja. *Muzej novejše zgodovine 1948–1998* (ur. Iztok Durjava, Nataša Urbanc, Ivo Vraničar). Ljubljana: Muzej novejše zgodovine, 1998, str. 16–23.
- Vraničar, Ivo: Fotografija in čas. *Fototeka. Fotografska zapuščina XX. stoletja* (ur. Kaja Širok, Ivo Vraničar, Andreja Zupanec Bajželj). Ljubljana: Muzej novejše zgodovine Slovenije, 2017, str. 11–12.

SPLETNI VIRI

ICOM Slovenija:

<https://icom-slovenia.si/2022/08/28/nova-muzejska-definicija-2/>

Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije:

Fotografski fondi in zbirke: <https://www.muzej-nz.si/zbirke/fototeka/>

Fotografski natečaj za mlade: Sreča, veselje, smeh: <https://www.muzej-nz.si/razstava/sreca-veselje-in-smeh/>

Muzejske publikacije: <https://www.muzej-nz.si/trgovina-2/>

Razstava Edi Šelhaus, Retrospektiva: <https://www.muzej-nz.si/razstava/edi-selhaus-retrospektiva/>

Razstava Nace Bizilj – Fotoreporter: <https://www.muzej-nz.si/razstava/nace-bizilj-fotoreporter/>

Razstava: Fotoaparat in vojna: <https://www.muzej-nz.si/razstava/fotoaparat-in-vojna/>

Razstava: Fotografija za tisoč oči; fond fotografa Draga Moharja: <https://www.muzej-ribnica.si/razstave/fotografija-za-tisoc-oci-fond-fotografa-draga-moharja-ribnica/>

Razstava: Marjan Ciglič – mojster za vse čase: <https://www.muzej-nz.si/marjan-ciglic-razstavni-projekt-ob-100-obljetnici-rojstva-1924-1998/>

Razstava: Samostojni!: <https://www.muzej-nz.si/razstava/samostojni/>

Strokovni posvet – Fotografija – dokument časa: <https://www.muzej-nz.si/dogodek/strokovni-posvet-fotografija-dokument-casa/>

The Art Story:

Beginnings of Photojournalism: <https://www.theartstory.org/movement/photojournalism/>

ZVKD – Zavod za varstvo kulturne dediščine

Vrnitev Liberijeve slike: https://www.zvkds.si/wp-content/uploads/2024/03/res6_liberij_sl_low.pdf

SUMMARY

Fototeka of the National Museum of Contemporary History of Slovenia in the Light of the Museum's Development: From Its Beginnings to the Present Day

The Fototeka of the National Museum of Contemporary History of Slovenia has evolved over the decades alongside the museum itself, which gradually evolved into the central national institution dedicated to the preservation, research, and presentation of the history of the Slovenians in the twentieth century. In parallel to the museum's development, the Fototeka also expanded and today undoubtedly represents one of the richest national repositories of photographic heritage. It currently holds nearly four million images on various media, organized into numerous fonds and collections that are professionally managed on several levels by the museum's curators. As custodians of national cultural heritage, museums bear the responsibility for its permanent preservation, which includes the professional processing, appropriate protection, and proper storage of photographic material. Most of the holdings are physically stored in the museum's cold-storage repository, which provides suitable conditions for the long-term preservation of sensitive material. At the same time, the museum faces numerous challenges arising from the continuous influx of newly acquired photographs, including both spatial and professional aspects of preservation and management. A particular set of challenges is posed by digital photographic material, which requires specific guidelines and different approaches to cataloguing, archiving, and long-term preservation. Due to rapid technological development, the safeguarding of digital content has become one of the key challenges of contemporary museum practice.

The museum presents its photographic holdings to the public in various ways—through exhibitions, which are often organized in collaboration with photographers, through publications, and through occasional guided tours of the photo archive. Although the archive itself is not considered an “open storage” facility, the museum provides visitors with an insight into its operations on special occasions, thus offering the wider public a glimpse into the “behind-the-scenes” work of curators and emphasizing the importance of preserving and safeguarding cultural heritage.